

בס"ד

לעומקו של מקרא

דברי עומק בפרשת השבוע

ערש"ק פר'

חיי שרה

ה'תשפ"א

בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות

לטל': 052-7675895

גור-אריה צור

מודיעין עילית

ניתן להצטרף לתפוצת מייל

דוא"ל: leshem895@gmail.com

לעומקו של מקרא חיי שרה

שנים מחייה בעבור הולדת יצחק, באמרה חמסי עליך וגו' (כמובא בלעומקו של מקרא פרשת לך לך טז, ה, ע"ש). ואשר על כן שמסרה חייה על יצחק, נאמר שני חיי שרה, עד שנולד יצחק, ומשעה שנולד עד העקידה.

ועוד על דרך הדרש והרמז, יאמר כפי שמובא במדרש אסתר רבה, כי אסתר היא בתה של שרה, תבוא אסתר בתה של שרה, [שחיתה שבע ופעמים ומאה שנה, ותמלך על שבע ופעמים ומאה מדינה], ובאסתר נאמר ותתחלחל המלכה מאד. וכן יאמר לגבי שרה ותתחלחל. חלקהו לשתי מלים. ותתחל - חל. שבעקידה התחילה את חסרון ל"ח חייה, בעבור יצחק.

וכשם שמסר יצחק עצמו לעקידה בעבור אברהם, כן מסרה שרה עצמה בעבור יצחק, וכן מסרה עצמה אסתר בעבור העם.

ועל דרך הצח, זה שאמרה אסתר פעמים וכאשר אבדתי אבדתי, פעם אחת בעבור שרה, ופעם אחת בעבורה.

ויקרו חיי שרה מאה שנה ופעמים שנה ושבע שנים שני חיי שרה: (כג, א')

יש להבין מה הוא שהוסיף הכתוב ואמר שני חיי שרה, והרי כבר נאמר מאה שנה ופעמים שנה ושבע שנים. וכן מדוע תוטעם התיבה שני בטפחא, שהוא כעין הפסקה קלה, והרי לפניו מוטעמת התיבה שנים באתנחתא, שהיא הפסקה גדולה. והרי כאן הפסקה לאחר הפסקה, שנים שני.

ולפשוטו של מקרא פירש"י כלן שוין לטובה.

ולעומקו של מקרא יש לומר, על דרך אין המקרא יוצא מידי פשוטו, שהתיבה שני היא בהוראה של שנים. ללמד שחיי שרה נחלקו לשנים. חלק אחד של חייה עד שנולד יצחק וחלק שני של חייה מהולדת יצחק, לראותו ממשיך דרך ה'. שהרי לשם כך היו שני חייה. ולכן משמעה שמסר עצמו לעקידה פרחו נשמתה, שבזה הגיעה לתכלית חייה.

ועוד על דרך הדרש כמובא בתנחומא פר' לך לך, שמסרה ל"ח

לעומקו של מקרא חיי שרה

ואכן, בסדר הדורות מובא שמרוב צערה הצדיקה עליה שרה את הדין, כי אברהם כל מה שעושה על פי ה' הוא עושה. ורק כשנודע לה, שאכן לא נשחט יצחק רק אז פרחה נשמתה מרב שמחה.

וכשם שגמלה שרה חסד עם אברהם ויצחק, כן גמלה אסתר חסד עם עמָה. ובזה השלימה רצון זְקֻנָתָה, שהיתה מוכנה להמיס [למנוע, כדברי המדרש] עצמה על בנה.

וַיִּקָּם הַשׁוֹיָה וְהַמְעֵרָה אֲשֶׁר-בּוֹ
לְאַחֲרָהֶם לְאַחֲזַת-קָבֶר מֵאֵת בְּנֵי-חָתָה.
[כג, כ']

לְאַחֲזַת-קָבֶר הֵינּוּ דְכָתִיב וְאַחֲרֵי-כֵן
יֵצֵא אָחִיו וַיָּדוּ אַחֲזַת בְּעֵקֶב עֵשָׂו
וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וְגו', שִׁכְבַּר מְלִידָה
טַעַן יַעֲקֹב עַל זְכוּתוֹ בְּמַעֲרַת הַמְּכַפְלָה,
כְּפִי שֶׁהוֹרִישׁ לוֹ אָבִיו מֵאַבְרָהָם.

ולכן נאמר וַתִּתְחַלְחַל, פְּעָמִים ל"ח.
והוא ר"ת למסור חייה.

ובשרה פעלו שני כוחות, הרגש והשכל. ומכיון שהרגש הוא הכח השולט בה, [כמבואר בפרשת לך לך] מכה הרגש של שרה כמעט שפרחה נשמתה בשמעה כי נלקח יצחק לעקידה. ובכח השכל הבא מאברהם, שמחה כי אברהם עושה מצות השם נאמנה. ולא תעמוד בדרכו למנוע.

וזה שהתנבא ירמיהו שְׁרָתִי בְּמַדְיָנוֹת
הָיְתָה לְמָס (איכה א, א'). ועל דרך
הדרש, מאי למס, כפי שדרשו בגמרא
כתובות (צו). לְמָס מְרַעְהוּ תָסַד (איוב
ו, יד) ופירש רש"י בכתובות שם,
הממיס [המונע] עצמו מרעהו, ממייס
ממנו חסדים.

ולכן, על דרך זו, לא מנעה שרה מלמסור עצמה למיתה בעבור יצחק. כדי לא למנוע עקידתו, וכדי לא למנוע מאברהם חסדיו לפני המקום. כי אברהם הוא עמוד החסד. וכל אשר עושה, חסד הוא עושה עם קונו ועם דורותיו אחריו.

לעומקו של מקרא חיי שרה

ויש ליתן טעם בזה, ניחא שיבכה אברהם, ומה ענין יש בזה שיבכו בני חת. אלא, אברהם נביא היה, וראה בעיני רוחו כי פרט לשרה עוד שתי אמהות תקברנה במערת המכפלה, רבקה ולאה. את לאה יספיד יעקב, אך לרבקה לא יהיו סופדים. שהרי יצחק יהיו עיניו כהות, יעקב עדיין לא ישוב מפדן ארם, ועשו שונא לרבקה על שאוהבת את יעקב, ובני חת הם יהיו אלו שיתעסקו בקבורתה של רבקה, ויספדו ויבכו לה. (וכן בפירוש הרמב"ן בפרשת ויצא, שבני חת הם שהתעסקו בקבורתה).

ואשר על כן כלל אברהם גם את רבקה בהספדו ובבכיתו את שרה, שנאמר ויבא אברהם לספד לשרה ולבנותיה. וכך יהיה ערך הדברים: לספד לשרה, ולבנותיה - לרבקה. שפילל בהספדו ובכיתו גם את רבקה.

ועל דרך הצח: מדוע נכתבה כ' קטנה במילה ולבנותיה.

שהרי לבנותיה בגימטרי' ללא הכ' הקטנה, עולה תל"ז, והמילה לרבקה בגימטרי' עולה של"ז,

דרשת לספד לשרה ולבנותיה

ויבא אברהם לספד לשרה ולבנותיה (כד, ב')

יש לעיין, מדוע יחלק הכתוב בין לספד ובין ולבנותיה, לספד לשרה ולבנותיה. שהיה לו לומר לספד ולבנות לשרה.

ועוד יש ליתן טעם מדוע ולבנותיה נכתב ב- כ' קטנה. ולבנותיה.

לפשוטו של מקרא יש לומר כפי שאמר רב ששת (ברכות ו' עמ"ב): אגרא דהספדא - דלויי. כלומר: השכר שמקבלים עבור ההספד הוא דלויי וכפירוש רש"י שם להרים קול בלשון נהי ועגמת נפש שיבכו השומעים. ופירש דלויי מלשון להרים [קול].

ולעומקו של מקרא יש עוד לפרש בזה דלויי מלשון דלי, שדולה מעיני השומעים את דמעותיהם. ולפי כך יהיה פירוש ולבנותיה שישמעו בני חת ויבכו גם הם.

לעומקו של מקרא חיי שרה

וַיִּבֶל יַעֲקֹב לְצִנּוֹת אֶת-בְּנָיו וַיֹּאסֶף
רַגְלָיו אֶל-הַמַּטָּה וַיִּגְוַע וַיֹּאסֶף אֵל-
עַמּוּיוֹ:

ויש לשאול, וכי מה ליעקב ברגעים
הקדושים של יציאת הנשמה להזכיר
את בְּנֵי-חַת.

אלא כאן שילם יעקב לבני חת טובה
תחת טובה על אשר התעסקו בקבורת
אמו רבקה.

שהרי לא היה בקבורתה, כנ"ל, כי
היה בדרך חזרה מפדן ארם, ויצחק
אביו פָּבְדוּ עֵינָיו, ועָשׂוּ שׁוּנָא לרבקה,
לכן בני חת התעסקו בקבורתה.
(וכפירוש הרמב"ן כדלעיל). לכן מילותיו
האחרונות לאחר שצוה את בניו
וברכם היו מֵאֵת בְּנֵי-חַת.

וכל זאת ראה אברהם בעיני רוחו
בנבואה ולכן נרמז בהספדו ובכייטו גם
הספד ובכיה על רבקה. שנאמר וַיִּבֶא
אֲבָרְהָם לְסָפֵד לְשָׂרָה וְלִבְכָתֶּהָ. לְסָפֵד
לְשָׂרָה, וְלִבְכָתֶּהָ - לרבקה.

ועוד יש לומר, כנ"ל, שבהספדו
לשרה גרם אברהם לְבִנֵי חַת שיבכו גם
הם, וכמאמר הגמרא [ברכות ו: אגרא

כ"ף בגימטריה עולה ק', [עם אות
המילויי ה] והכ"ף הקטנה באה
לומר לך להחסיר ק' מתל"ז והרי
של"ז.

כלומר: הורד את הכ"ף
מ לְבִכָתֶּהָ ותקבל לרבקה.
וכן ללא הכ"ף תקבל: וְלִבְכָתֶּהָ.
שרבקה כלתה נחשבת לבתה.
וכאמרו ויבא אברהם לבכות
לשרה ולבתה, רבקה.

והוא הרמז למה שנאמר לעיל שבא
אברהם לְסָפֵד לְשָׂרָה, וְלִבְכָתֶּהָ -
לרבקה.

ועוד בעניין זה יובן בפרשת ויחי
מדוע מילותיו האחרונות של יעקב
בטרם יָגוּעַ היו מֵאֵת בְּנֵי-חַת
(בראשית מט, כט-לג):

וַיִּצְוּ אוֹתָם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֲנִי נֹאסֶף
אֶל-עַמּוּי קִבְרוּ אֹתִי אֶל-אֲבֹתַי אֵל-
הַמְעָרָה אֲשֶׁר בְּשֵׂדָה עֶפְרוֹן הַחֲתָי:
בְּמְעָרָה אֲשֶׁר בְּשֵׂדָה הַמְכַפְלָה אֲשֶׁר עַל-
פְּנֵי-מִמְרָא בְּאֶרֶץ פְּגַעוּ אֲשֶׁר קָנָה
אֲבָרְהָם אֶת-הַשְּׂדֵה מֵאֵת עֶפְרוֹן הַחֲתָי
וגו' מֵאֵת בְּנֵי-חַת:

לעומקו של מקרא חיי שרה

ועוד על דרך הצח, כנ"ל - ראתה שרה בקרבה גם את רבקה. שהן אותן אותיות, ותצחק בקרבה, שמחה שרבקה תהיה ליצחק.

וְעֲלֶיךָ אמר שלמה המלך אשת חיל מי ימצא וגו' זְמַמָּה שְׂדָה וְתִקְחָהּ, ומובא במדרש תנחומא: זְמַמָּה וְנִטְלָה שְׂדָה הַמְּכַפְלָה וְשֵׁם נִקְבְּרָה.

שזממה ליקח את שדה מערת המכפלה ולהקבר בו, שעל ידי זה יהיה מנת חלקה עם אברהם ויצחק בנה, שנאמר בו ויצא יצחק לשוח בשדה. ועל כן זכתה לעולם הבריאה.

ועוד על דרך הצח הרמז והסוד, שם השם השולט בעולם הבריאה הוא עולם הנשמות, הוא יו"ד ה"י וא"ו ה"י, הנקרא גם שם ס"ג שהוא הגימטריה של שם זה. והוא נרמז במילה וְלִבְכָתָה. שכן הם אותו חשבון גימטריה. כיצד:

יו"ד מהשם הנ"ל עם המילוי, בגימטריה כ', והיא כנגד כ' שבמילה וְלִבְכָתָה.

דְּלוּיָי - והעלה דמעותיהם למען יזכרו בבא העת להספיד גם לרבקה ולבכתה.

ועל דרך הרמז והסוד, וכמובא באוהב ישראל מאפטא, שרה היא כנגד עולם הבריאה ונקראת נשמת העולמות.

וְהַיִּינָן בָּהּ, במה זכתה שרה להיות נשמת העולמות בעולם הבריאה.

ויש לומר, שהספדו של אברהם ובכיתו העלו אותה לדרגת נשמת העולמות, לדרגת עולם הבריאה. ולשרה יאה לזכות לעולם הבריאה על אשר ראתה בקרבה את מעשה הבריאה של הקב"ה שהפכה מעקרה לאם הבנים שמחה.

וכמובא בלעומקו של מקרא פרשת וירא ותצחק שְׂרָה בְּקַרְבָּה. על מה צחקה על עסקי קרבה.

וכתרגום אונקלוס מעוהי, על עסקי מעיה. שכל זמן שבקרב מעיה מתגלה ההתחדשות האלקית מתקיים בה מבשרי אֶחָזָה אֶלֹהֵי.

לעומקו של מקרא חיי שרה

ולעומקו של מקרא יאמר שגם בהספדו לשרה רמז אברהם לרבקה, כמובא לקמן, ובהערה במקום הנרמז.

וכמובא במדרש תנחומא

הספדו של אברהם לשרה:

התחיל אברהם לבכות עליה ולומר, **אִשָּׁת חַיִּל מִי יִמָּצָא. בְּטַח בָּהּ לֵב בְּעֵלָה** אימתי? בַּשָּׁעָה שֶׁאָמַר לָהּ: אֲמָרִי נָא אֲחֹתִי אֶת.

גְּמַלְתֶּהוּ טוֹב וְלֹא רָע כֹּל יָמֵי חַיֶּיהָ. דְּרָשָׁה צָמֵר וּפְשָׁתִים, בֵּין יִצְחָק לְיִשְׁמָעֵאל, שֶׁאֲמָרָה, גֵּרֶשׁ הָאֵמָה הַזֹּאת וְאֵת בְּנָהּ.

הִיְתָה כְּאֵנוּיֹת סוּחֵר, וְתִקַּח הָאִשָּׁה בֵּית פְּרָעָה, וְעוֹד, וְיִשְׁלַח אֲבִימֶלֶךְ.

וְתִקֵּם בְּעוֹד לִילָה, אִימְתִי? וְיִשְׁכַּם אֲבָרְהָם בְּבִקְרָה.

זְמַמָּה שְׂדֵה וְתִקְחֶנָּה, זְמַמָּה וְנִטְלָה שְׂדֵה הַמִּקְפְּלָה וְשָׁם נִקְבְּרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: וְאֲחֵרֵי כֵן קָבַר אֲבָרְהָם אֵת שָׂרָה.

ה"י, פְּעָמִים מהשם הנ"ל, עם המילוי, בגימטריה ל', הם כנגד ל' שבמילה **לְבַפְתָּהּ**.

וּא"ו מהשם הנ"ל, עם המילוי, בגימטריה י"ג, הם כנגד אותיות **וּבַת"ה** הנותרות מהמילה **וְלְבַפְתָּהּ**. שכן אותיות **וּבַת"ה** גם יעלו לחשבון י"ג, בגימטריה קטנה.

כִּיצַד: המפיק באות ה שבמילה **וְלְבַפְתָּהּ**. מכפיל אותה בשניים והם כנגד 10, ובגימטרי' קטנה 1.

נותרו אותיות **וּבַת** מהמילה **וְלְבַפְתָּהּ**. והם עולים לחשבון י"ב בגימטריה קטנה (ו-6, ב-2, ת-4) יחד עם המספר 1 העולה מהמפיק ה הנ"ל, הרי י"ג. והוא כנגד **וּא"ו** עם המילוי שבשם השם של הבריאה.

הרי שנרמז בְּאֵלֶּיךָ מְלֵאָה, שעל ידי **וְלְבַפְתָּהּ** שעשה אברהם, העלה אותה לדרגת עולם הבריאה בו שולט השם הק' ס"ג שהוא גימטריה של יו"ד ה"י וּא"ו ה"י.

לעומקו של מקרא חיי שרה

סְדִינָה עֲשֵׂתָהּ, זוּ הַמִּילָה, שְׁנֹאֲמַר: סוּד
ה' לִירְאָיו.

עוֹז וְהִדָּר לְבוּשָׁה, אֵלּוּ עֲנִי כְבוֹד
שְׁהִיוּ מְקִיפִין אֶת הָאֵהָל שְׁלָה. *
* כִּאֵן רְמֵז גַּם לְרַבֵּקָה שְׁנֹאֲמַר בַּהּ וְתַתְּכַסּוּ,
וְהָיוּ עֲנִי כְבוֹד שֶׁל שָׂרָה עַל אֵהָל רַבֵּקָה.

פִּיָּה פִּתְחָה בְּחִכְמָה, אִימְתִי? בְּשִׁעָה
שְׁאֲמָרָה לוֹ: בֵּא נָא אֶל שְׁפָחָתִי. *
* כִּאֵן רְמֵז גַּם לְרַבֵּקָה שְׁנֹאֲמַר לִיעֲקֹב שִׁמְעוּ
בְּקוֹלִי וְלֹד קַח לִי.

צוּפִיָּה הַלִּיכּוֹת בֵּיתָהּ, שְׁבָכָל יוֹם הַיְּתָה
מִצְפָּה אִימְתִי וְחָזְרוּ הַמְּלָאכִים שְׁבִשְׂרוּהָ
שׁוֹב אָשׁוּב אֵלֶיךָ.

וְלָחֵם עֲצָלוֹת לֹא תֹאכַל *
* כִּאֵן רְמֵז גַּם לְרַבֵּקָה שֶׁהִיָּתָה בְּרַכָּה שְׁרוּיָה
בְּעִיסָה, כְּבִימִיָה שֶׁל שָׂרָה.

קָמוּ בְּנֵיהּ וַיֹּאשְׂרוּהָ, וְתֹאמַר מִי מְלָל
לְאַבְרָהָם. *
* כִּאֵן רְמֵז גַּם לְרַבֵּקָה שִׁילֵדָה אֶת יַעֲקֹב אֲשֶׁר
נִוְלְדוּ לוֹ י"ב שַׁבְּתִים.

רְבוֹת בְּנוֹת עֲשׂוּ חֵיל, אֵלּוּ הָאֲמוֹת.

וְאֵת עֲלִית עַל פְּלָנָה, שְׁנֹאֲמַר: הַבִּיטוּ
אֶל אַבְרָהָם אֲבִיכֶם וְאֶל שָׂרָה תְּחוּלְלֶכֶם
(יִשְׁעִיָה נָא, ב).

חֲגָרָה בְּעוֹז מְתַנֶּיָהּ, אִימְתִי? בְּשָׁבָאוּ
הַמְּלָאכִים, שְׁנֹאֲמַר: וַיִּמְהַר אַבְרָהָם
הָאֵהָלָה אֶל שָׂרָה וְגו'.

טַעֲמָה פִּי טוֹב סִתְרָה, בְּשָׁבָאוּ עֲלֵיהֶם
הַמְּלָכִים, דְּכַתִּיב: וַיִּחַלֵּק עֲלֵיהֶם לֵילָהּ.

לֹא יִכְבֶּה בְּלִילָה נְרָה *
* כִּאֵן רְמֵז גַּם לְרַבֵּקָה שֶׁהִיָּתָה נֹר שֶׁל שָׂרָה
דוֹלַק בְּאֵהָל רַבֵּקָה.

יְדִיָּה שְׁלָחָה בְּפִישׁוֹר, שְׁהִיָּתָה נוֹתְנָת
מֵאֶכָל לְעוֹבְרִים וְשׁוֹבִים.

כַּפָּה פָּרְשָׂה לְעֵנִי, שְׁהִיָּתָה נוֹתְנָת
צְדָקוֹת וּמְלִבְשֵׁת עֲרַמִּים.

לֹא תִירָא לְבֵיתָהּ מִשְׁלָג, מִגִּיּוֹהֶנָם.
לָמָּה? כִּי כָל בֵּיתָה לְבַשׁ שְׁנַיִם, שְׁנַיִם,
שְׁבֵת וּמִילָה.

מִרְבָּדִים עֲשֵׂתָהּ לָהּ, אֵלּוּ בְּגָדֵי קְהֵנָה.

מִפְרֵי כַפִּיָּה נִטְעָה פָּרֶם, זֶה יִשְׂרָאֵל,
שְׁנֹאֲמַר: כִּי כָרֶם ה' צָבָאוֹת בֵּית
יִשְׂרָאֵל.

נוֹדַע בְּשַׁעֲרִים בְּעֵלָה, בְּשָׁבָקֶשׁ מִבְּנֵי
חַת תָּנוּ לִי אַחְזוֹת קָבָר.

לעומקו של מקרא חיי שרה

ולהשלים למדרש הנעלם הנ"ל, יש לומר לעומקו של מקרא, שלכן נקרא בעל השדה עפרון בן צחר.

עפרון הוא הגוף שִׁמְעָפָר יסודו, והנשמה היא המאירה בגוף, צחורה ונקיה, ולכן נקרא עפרון בן צחר. והאות ח' והאות ה' מתחלפות הן, וקרי ביה צַחַר. כמה דאת אמרת צַחַר | תַּעֲשֶׂה לְתָהּ. שהתבה היא הגוף והנשמה היא הצחר ומאירה כאבן טובה.

כן אברהם כנגד הנשמה המאירה בְּשָׂרָה, היא בְּשָׂרָה של הנשמה, ובהיותה מוטמנת במערת המכפלה, הנשמה שבה עולה בעילוי כפול ומכופל לפני קונה ומבקשת על בנה. הדא הוא דכתיב וַיִּקְרָם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתָוֹ. שהנשמה עולה מעלה מעלה מֵעַל פְּנֵי מֵתָוֹ.

ועל דרך הצח ירמוז הפסוק לנשמה שמרחפת כטפח מעל פני הגוף, עד הקבורה, כמובא בספרים הק', ומכאן ואילך מתחילה לעלות. ולכן מוטעמת הטיפחא במלה מֵעַל, שהנשמה מרחפת מֵעַל, כטפח.

תנו לה מפרי ידֵיהָ, שְׁנַאֲמַר: וַיְהִי חַיִּי שָׂרָה.

וַיְהִי לָהּ בְּשָׂעָרִים מַעֲשִׂיהָ *
* כאן רמז גם לרבקה שילדה את יעקב אשר בו נאמר וזה שער השמים.

ואשר על כל הנ"ל, נאמר:
וַיְבֹא אַבְרָהָם לְסֶפֶד לְשָׂרָה, וְלִבְכָתָה.
לְסֶפֶד לְשָׂרָה, וְלִבְכָתָה - לְרַבְקָה.

וַיִּקְרָם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתָוֹ (כג,ג')

יש ליתן טעם מה רצה הכתוב לומר בזה. שיכול היה הכתוב לומר לכאורה וַיִּזְבֹּר אַבְרָהָם אֶל-בְּנֵי-חֵת לְאִמֹּר, מבלי להקדים ולומר וַיִּקְרָם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתָוֹ. ומה תלמוד לומר וַיִּקְרָם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתָוֹ.

ומובא בזוה"ק קכ"א במדרש הנעלם, שתרמוז הפרשה לגוף ונשמה. שרה היא הגוף ואברהם היא הנשמה, והגוף ללא נשמה הרי הוא כמת, ועל ידי הגוף הנשמה מתעלית ונכספת אל קונה, הדא הוא דכתיב וַיִּקְרָם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתָוֹ.

לעומקו של מקרא חיי שרה

כְּשֶׁמִים הטעונים ברכה ומבקשים לירד ברב שפע לעולם, וכרחמי השמים המרובים אשר אין מי שיעצורם בלתי אם הקב"ה לבדו.

ומעתה יש לשאול, מאחר ול'א יְכַלָּה פירושו **לא יכלא**, מדוע תכתוב התורה **לא יכלא באות ה"א** ולא באות אל"ף.

ועל דרך הרמז תרמוז האות ה"א **על שם ה'**, לומר לך **בלתי לה' לבדו**. וכשם שבידי השם לא לכלוא הגשם ולא לכלוא רחמיו, כן בידי ה' לבדו להועיד את מערת המכפלה לאברהם. ולכן נאמר איש מְמַנּוּ, שלפשוטו הכוונה איש מאתנו, אך לעומקו של מקרא יש לדרוש מְמַנּוּ - מהקב"ה. וכאומר: **איש לא יכלא ואיש לא יכלא בלתי מְמַנּוּ**, מהקב"ה. ומכיון שנשיא אלקים אתה, הרי שלך המערה, ועל פְּרָתָם הודו לו כי מה' **יצא הדבר**.

ועוד הקְּתִיב הכתוב, **איש מְמַנּוּ אֶת-קַבְרֵוֹ לֹא יְכַלָּה** ועל דרך סרסוה ודרשהו: **איש אֶת-קַבְרֵוֹ לֹא יְכַלָּה** מְמַנּוּ, וכאומרם, **אפילו את קברותינו שלנו אשר הועדנו לנו**, ניתן לך.

ויַעֲנֵנו בְּנֵי-חַת אֶת-אַבְרָהָם לֵאמֹר לֹא: שְׂמַעְנוּ | אֲדֹנָי נְשִׂיא אֱלֹהִים אַתָּה בְּתוֹכָנוּ בְּמִבְחָר קַבְרֵינוּ קָבַר אֶת-מֵתָךְ אִישׁ מְמַנּוּ אֶת-קַבְרֵוֹ לֹא-יְכַלָּה מְמַנּוּ מִקְבַּר מֵתָךְ: (כג, ה-ו')

לא יכלא, פירש"י לפשוטו של מקרא **לא ימנע**. כמו אַתָּה ה' **לא תכלא רַחֲמֶיךָ מִמֶּנִּי** (תהלים מ, יב), וכמו **ויְכַלָּה הַגֶּשֶׁם מִן-הַשָּׁמַיִם** (בראשית ה, ב).

ולעומקו של מקרא, בשימת לב לדוגמאותיו של רש"י, יש לומר לתפארת פירושו, שהשמים היו טעונים ומלאים והקב"ה **פָּלָא אותם בעל כרחם ומנע מהם מלרדת**, כדכתיב בפרשת קריאת שמע **"ועצר"**. וכמו כן **ברחמי שמים**, הרחמים מרובים עד אין ערוך, ומתפשטים בעולמות למען הורדת השפע לזה העולם, ודוד המלך מבקש מהקב"ה **שלא יכלא את רחמיו ולא יעצורם ולא ימנעם אלא יתן להם להתפשט ברוב עוז ושלוש**.

וכן מצינו באברהם, שרצונו לקבור את מתו במערת המכפלה היה כה עז,

לעומקו של מקרא חיי שרה

וכמבואר, שיש בו במלאך "כלה" תגבורת הדין ותגבורת הרחמים. לעפרון בן צוחר יהיה בו תגבורת הדין, לקיים שליחותו כמלאך הנקרא "כלה", ובזה יקלה רשותו של עפרון במערה. וכן יהיה בו תגבורת החסד, בשם הרחמים "לכה", שלא יקלה רשותו של אברהם ממערת המכפלה, ובזה יקיים "לכה" שליחותו ליתן את מערת המכפלה לאברהם לאחזות עולם.

וכן מביא ה"אוהב ישראל" מאפטא שכל ע"ב שמות היוצאים מ-ג' פסוקים של "ויסע ויבא ויט" שבפרשת בשלח [י"ד יט-כא], נקראים ישר והפוך, והם מלאכי חסד ורחמים לישראל, ומכאן שיש בהם תגבורת הדינים לכלל המונע חסד מישראל.

**וַיִּקֶם אַבְרָהָם וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לְעַם הָאָרֶץ
לְבְנֵי-חֵת (כג, ז')**

על דרך הפשט השתחוה אברהם אבינו כמה פעמים, להודות לעם הארץ שבאו להספד, ומהם החשובים שבעיר, ויש אומרים אף

ועל דרך הצח, לתפארת פירושו של רש"י, יש לומר שבדין החליף את האות ה"א עם האות אל"ף, לומר לֹא יְכַלֵּא במקום לֹא יְכַלֵּה. שכן זו דרכה של האות ה' להיקרא ה"א. שתוכל האל"ף תמיד לבא במקום הה"א.

ועוד על דרך הצח, ובשימת לב השרש של יְכַלֵּה בה"א הוא כלה. מלשון כליה וסוף. ואמרו לֹא-יְכַלֵּה, ובזה רמז הכתוב שאין כליה וסוף למערת המכפלה, והיא קניין נצחי ביד אברהם לדורותיו.

ועוד על דרך הסוד, באמרו אִישׁ מִמְּנוֹ אֶת-קַבְרֹוֹ לֹא-יְכַלֵּה מִמֶּנּוּ מִקְבְּרֵ מִתָּה, רמז הכתוב למלאך הרחמים ששמו "כלה" ובהיפוך אותיות נקרא גם "לכה". כמוזכר לעיל בעניין סדם ובנות לוט, באמור הבכירה לכה ונשקה את אבינו יין. וכפי שמוזכר בפרשת וישב באמור יעקב ליוסף "לכה ואשלחך אליהם". ששלח עמו את מלאך הרחמים הנקרא "לכה". והוא מע"ב שמות היוצאים מד' הפסוקים של ויסע ויבא ויט בפרשת שלח י"ד, יט-כא'.

לעומקו של מקרא חיי שרה

כבוד לארבעה זוגות, הרי היא כסולם לחמשת חלקי הנשמה. ונקראת קרית הארבע על שם ארבעה חלקי הנשמה, נפש רוח נשמה, ונשמה לנשמה הנקראת "חיה", שהיא על שם העתיד שעתידיה בתחיית המתים לדשן העצמות בקבר ולהחיותן בתחיית המתים, המקושרים לחלק החמישי העליון של חלקי הנפש הנקראת "יחידה", והנמצאת תחת כסא הכבוד, שהיא מקור החיות של כל חלקיה. ואשר על כן נקראת המערה מערת המכפלה, שמעוררת את הארבע חלקים להיות נכפלים עד הגיעם לכסא הכבוד שם היחידה החמישית, המתיחדת עם בוראה. וסימנך: נר"ן ח"י. נפש רוח נשמה חיה יחידה. וממנה מתחבר המקום השמימי ביותר עם המקום הארצי ביותר, עם הגוף המונח וטמון בעפר. ואשר על כן מערת המכפלה המובילה לשערי גן עדן, אותה חמדו אברהם ושרה, וזה שהספיד אברהם את שרה באמרו: זממה שדה ותקחהו.

והוא אשר הזכיר הכתוב עם הארץ עפרון ובני חת. שכולם בבחינת ארציות ועפרוריות. מלבד אביו של עפרון, הנקרא בשם צחר, והוא כעין

לחשובים שבאומות העולם כגון שם ועבר ואבימלך וענר ואשכול וממרא שבאו לחלוק כבוד לשרה, [כמובא בסדר הדורות], וכן השתחוה לבני חת שמהם בקש את חלקת הקבר של עפרון.

ולעומקו של מקרא יש ליתן טעם להשתחויות כפולות אלו של אברהם שקראוהו נשיא אלקים, ולשמותיהם של עפרון, עם הארץ ובני חת.

ועל דרך הרמז והצח, יש לומר שכולם מורים על ארציות וגשמיות, כגון עפרון שהוא לשון עפר, עם הארץ המחוברים לארציות, ובני חת שעשויים ללא חת ומפילים תמתי על יושבי הארץ. והם כולם כנגד אברהם הרוחני והשמימי שבגיננו נבראו שמים וארץ, שנאמר בהם בהבראם, ודרשו באברהם.

ואחזות הקבר, אשר מחברת בין הגוף המוטמן באדמה ובין הנשמה העולה מעלה מעלה, אותה מבקש אברהם בחברון. המחברת שמים וארץ.

ואשר על כן נקראת חברון קרית הארבע. שמלבד היותה מקום מנוחת

לעומקו של מקרא חיי שרה

להחזירה למדריגתה השמימית, הטהורה. על ידי קבורת שרה, הנקראת יסכה הסוכה ברוח הקדש. בכסף מלא, הוא לשון כיסופים לה', עד עת בא טל התחייה, שעל ידי קבורתה של שרה יש בה תיקון שמימי לכל נשמות צאצאיהם של יצחק ויעקב ולהחזירם לשרשם. וזה שאמר הכתוב **אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁקֶל כֶּסֶף עָבַר לְסֹחֵר**.

ובאומרו **אַרְבַּע מֵאוֹת** ירמוז הכתוב למשנה י"ב בפרק ג' במסכת עוקצין: אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי, עֲתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַנְחִיל לְכָל צְדִיק וְצַדִּיק **שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂרֵה עוֹלָמוֹת**, שְׁנַאֲמַר (משלי ח), לְהַנְחִיל אֶתְּבִי יֵשׁ וְאַצְרְתִּיקֵם אֲמַלֵּא. [יש בגימטריה שלש מאות ועשר].

ו**אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁקֶל כֶּסֶף** ירמוז לש"י עולמות שעתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק, שכן "ש" הם שלש מאות ו-י' הם מאה בגימטריה קטנה, ויחד הן 400 הרומזים לש"י עולמות, בהן עובר הצדיק הנכסף לה' ונרמז במלים **שָׁקֶל כֶּסֶף**, "עובר לסוחר". שעל ידי הכוסף, הכיסופים לה' נהיה הצדיק קל להיות עובר לסוחר.

צהר תעשה לתיבה המדגיש בכרירתו את השחור שבעפרירותו.

ובשימת לב, צהר הוא דרגה יותר מאירה מצחר, שכן נפתח עוד פתח קטן באות ח' והופכתו להיות ה', הוא האות ה"ה שניתנה לאברהם, כדי להרבות אור באות 'חת'. שכן בני חת חשוכים הם ועפרוריים הם, ובא הצהר שבאברהם להרבות אור בצחר העפרוריות של עפרון, ולגלות את האור הצפון לצדיקים אשר במערה הנכפלת ועולה עד שערי גן עדן כבימי הבריאה.

וכדי לזכות לאור הגדול שבמערה, שיטח אברהם מלוא קומתו השמימית ארצה, כדי להעלות את מערת המכפלה מידי הארציים לידי השמימיים.

ולכן מלכתחילה הופקדה המערה בידי עפרון העפריי, ובידי בני חת החתיים ששם מורה על חת ופחד שהם נחלת העפר, ולכן נקראים הם גם עם-הָאָרֶץ, עם השייך לארץ בלי שייכות לשמים, כדי שיבואו אברהם ושרה לגאול את מערת המכפלה מידיהם כדי

לעומקו של מקרא חיי שרה

לכן נאמרה באברהם השתחוויה כפולה, לעם הארץ ולבני חת, להעלות בזה את שדה המכפלה מדרגתם הארצית של עם הארץ ובני חת לדרגה השמימית של אברהם ושרה, וצאצאיהם יצחק ויעקב, בני בניהם עד עולם.

ואשר על כן, בסיום המקנה נאמר ויקם שדה עפרון, ופירש"י תקומה היתה לו. שיצא מיד הדיוט ליד מלך, מן הארציות לשמימיות, ומן השמים לאבות ומן האבות לבנים.

וזה שחזר הכתוב שנית ויקם השדה והמערה אשר-בו לאברהם לאחזה-קבר מאת בני-חת. (כג, ח')

ופירושו, שהקב"ה העבירה מרשות לרשות, מרשות הארציות לרשות שמים. ועל קנין זה רמז הפסוק (בראשית, ב, ד') אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, קרי ביה באברהם. שקנין מערת המכפלה הוא תולדה של מעשה הבראה, של הקונה שמים וארץ.

ואמר עובר שעובר בזה מעולם הזה לעולם הבא. ואמר לסוחר, שסוחר הוא מלשון מעגל סחור סחור, וכפי שדרשו חז"ל [תענית לא.]. אמר עולא ביראה אמר רבי אלעזר עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן וכל אחד ואחד מראה באצבעו שנאמ' {ישעיה כה-ט} ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו.

ובשימת לב נאמר מאמר זה על ידי עולא ביראה. וידרש שמו כנגד הנשמה העולה למעלה מתוך הבאר שהוא כנגד העולם הזה, שהוא כחשך על פני תהום. ואמרו למאמר בשם בשם רבי אלעזר, שלולא הא-ל עוזרו לצדיק אין מחילה לנשמתו, והוא לשון מחול לצדיקים, כי אין צדיק בארץ שיעשה טוב ולא יחטא, וכולם צריכים מחילה, והוא יושב ביניהם בגן עדן, והם במחול סחור סחור, וזה שאמר הכתוב עובר לסוחר. ואמר קוינו לו, זה הכוסף, ויושיענו לראות את האור הגדול שבקצה מערת המכפלה הוא אור גן עדן של היום ההוא, היום המיוחד והמיוחד של עת התחיה.

לעומקו של מקרא חיי שרה

ומנין ידע אברהם את כוונתו באומר
נְתַתִּי בְּסֶף הַשְּׂדֵה.

ועוד יש לשאול, מדוע אמר השְׂדֵה
נְתַתִּי לָהּ, ועדין לא נתן. ומדוע אמר
אברהם נְתַתִּי בְּסֶף הַשְּׂדֵה, ועדין לא
נתן. ועוד, מה זה שאמר בִּינִי וּבִינָהּ.
ועוד, מדוע שינה הכתוב בין קרי
וכתיב: מֶה-הָוָא. קרי הָוָא וכתב
הוּא.

ועל דרך הרמז והצח, יש לומר
שנרמז סכום זה של אַרְבַּע מֵאֹת וּשְׁקָל-
בְּסֶף בדבריהם של אברהם ועפרון גם
יחד. אברהם אמר נְתַתִּי בְּסֶף הַשְּׂדֵה
קח מִמֶּנִּי. שהיה לו לומר אֶתֶּן בְּסֶף
הַשְּׂדֵה, קח מִמֶּנִּי. שניהם בעתיד.

שאינ תלמוד לומר נְתַתִּי - קח. ומה
תלמוד לומר נְתַתִּי.

ומכח קושיא זו, פירש רש"י
לפשוטו של מקרא למען ירוץ הקורא
בו: נְתַתִּי מוכן הוא אצלי, והלואי
נתתי לך כבר.

וזה שדרשו רב ושמואל לפירושה
של מערת המכפלה: [עירובין נג.]:
חד אמר:

היו בה שני בתים, זה לפניו מזה.
וחד אמר:
היו בה בית, ועלייה על גביו.

ולעומקו של מקרא ידרשו
דבריהם: מאן דאמר בית ועלייה
על גביו, רמז לגוף שהוא בית
לנשמה, והנשמה על גביו עולה
מעלה מעלה עד כסא הכבוד.

ומאן דאמר שני בתים זה לפניו
מזה, רמז בזה לאבות ובנים, עד
סוף הדורות שזה לפניו מזה עד
אברהם ושרה, שהנחילו לבניהם עד
עולם עליה על גבי עליה להיות
אחוזים בכסא הכבוד עד עת
התחיה.

אֲדֹנָי וְשִׁמְעֹנִי אֲרִיזֶן אַרְבַּע מֵאֹת
וּשְׁקָל-בְּסֶף בִּינִי וּבִינָהּ מֶה-הָוָא
וְאֶת-מִתְּנֶה קָבַר: (כג, טו)

ויש לשאול, מדוע נקב עפרון דוקא
בסכום זה, אַרְבַּע מֵאֹת וּשְׁקָל-בְּסֶף,

לעומקו של מקרא חיי שרה

וזה שסיים דבריו באומרו מה הוא.
קרי היא וכתוב הוא.

קרי היא וכוונתו לארץ. ארץ ארבע
מאת שקל-כסף ביגוי וביגוי מה-היא.
וכתיב הוא וכוונתו לסכום הכסף.
ארץ ארבע מאת שקל-כסף ביגוי וביגוי
מה-הוא.

וילקם השדה והמערה אשר-בו
לאברהם לאחוזת-קבר מאת בני-
חת.
מאת בני-חת.

יש לשאול, והרי מאת עפרון החתי
היה לו לומר. ומאי מאת בני-חת.

על דרך הפשט יש לומר על פי מה
שכתוב לאברהם למקנה לעיני בני-
חת. שאין עפרון יכול לחזור בו, שהיה
הקנין לעיני בני-חת, ונוכחותם
החליטה הקנין.

ועל דרך הדרש, מצינו במדרש
רבה: אמר רבי אלעזר כמה דיות
משפכות, כמה קולמוסין משתבירין,

ולעומקו של מקרא עדין יש לבאר.
שהרי אין מקרא יוצא מידי פשוטו,
ומכל מקום כתיב נתתי ועדין לא נתן.

ובשימת לב, היה צריך אמנם לומר
בעתיד נתן. ובאמרו נתתי, בלשון
עבר, יוצא איפוא שאות ת' מיותרת.
והאות ת' המיותרת כביכול,
בגימטריה ארבע מאות, והיא תרמוז
לארבע מאות שקל כסף שרצה אברהם
ליתן.

וכן אצל עפרון, מצינו שאמר (כג,יא)
השדה נתתי לך. שהיה לו לומר אתן
לך. ומה תלמוד לומר נתתי. שגם הוא
אמר ת' מיותרת. וכוונתו לשוה ערך
של ת' בגימטריה והוא ארבע מאות.
ורמז בזה לארבע מאות שקל כסף
שרצה לקבל. וכך נרמזו ארבע מאות
שקל-כסף בדברי שניהם כאחד.

וכך יהיה ערך הדברים: עפרון אומר
השדה נתתי לך, ואברהם עונה לו
נתתי כסף השדה. מיד פתח עפרון
ואמר ארץ ארבע מאות שקל-כסף
ביגוי וביגוי מה-הוא.
וכוונת דבריו באומרו ביגוי וביגוי.
היא: מה שנרמז ביגוי וביגוי.

לעומקו של מקרא חיי שרה

אל בני חת שיפגעו ויבקשו מעפרון בן צחר את מערת המכפלה, ולא פנה אל עפרון ישירות עד שעפרון פנה אל אברהם. וגם אז הציע את מקחו של ארבע מאות כסף ברמז באומרו נתתי כנ"ל.

וירמוז מקחו של צדיק לדברי הגמרא (יומא פו.) כדתניא {דברים ו-ה} ואהבת את ה' אלהיך שיהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות.

ולעומקו של מקרא, כשם שבעשרת הדברות נאמר וכל העם רואים את הקולות, כן כל בני חת כביכול ראו את הקולות של המקח וממכר בין אברהם ועפרון, שנאמר ראו את הקנין ושמעו את הקולות, וכאילו נאמר בהם ראו את הקולות.

ויש ליתן טעם, במה זכו בני חת שיצאמר עליהם כאלו קימו עשרת הדברות.

וי"ל שזכו בזה ע"י מצות חסד של אמת שיתעסקו לעתיד לבא עם קבורת רבקה וכמבואר לעיל.

כדי לכתוב בני חת עשרה פעמים. עשרה פעמים פתיב בני חת, בני חת, בני חת, עשרה כנגד עשרת הדברות.

למדך שכל מי שהוא מברר מקחו של צדיק, כאלו מקים עשרת הדברות.

עד כאן לשון המדרש.

ובביאור המדרש יש לומר שלכן נאמר לעיני בני-חת, שעיניהם בררו מקחו של צדיק.

והינן בה, היכן נרמז שאותן עשרה פעמים שכתוב בני חת הם כנגד עשרת הדברות. שהמספר עשר עדיין איננו מוכיח לענין הדברות דוקא.

ושמא י"ל, שהצדיק מקיים בצדיקותו את עשרת הדברות, ועל ידי בירור מקחו של צדיק מתבררים עשרת הדברות שהצדיק מקיים.

וכן אברהם נזהר בשעת המשא ומתן של המקח וממכר לא לעבור על לא תשא בעת משא ומתן, ועל לא תחמוד בטרם נחלט המשא ומתן, ולכן דבר

לעומקו של מקרא חיי שרה

של יעקב, והותש כוחם של ארבע מאות איש עמו.

עוד יתבאר על דרך הסוד, והצח, ואל תקרי. אל תקרי אַרְבַּע מאות, אלא ארבע עולמות. ששקל ארבע מאות כסף כדי לזכות על ידי מערת המכפלה, לו ולשרה ולבנו ולנכדו ארבע עולמות. אצילות בריאה יצירה עשייה.

וכן מובא בשערי אורה, להרב ר' יוסף ג'יקיטלי, מתלמידי הרמב"ן: עולם האצילות כנגד אברהם, עולם הבריאה כנגד שרה, עולם היצירה כנגד יעקב ועולם העשייה כנגד יצחק. הרי ארבע עולמות שהם כנגד נפש רוח נשמה, חיה (הנקראת גם נשמה לנשמה), וגבוהה מכולן חלקה החמישי של הנשמה הנקראת יחידה.

וכך יהיה ערך הדברים:

אצילות - אברהם, חיה יחידה [נשמה לנשמה]
בריאה - שרה, נשמה, [נשמת העולמות]
יצירה - יעקב, רוח, [רוח העולמות]
עשייה - יצחק, נפש, [נפש העולמות]

ועוד על דרך הרמז והסוד ירמזון עשר פעמים בני חת לעשר הספירות הק'.

ויהיו ג' התיבות מַאֲת בני חת נדרשות כעין חומר:

מ מלכות
א אצילות-כתר
ת תפארת

ב בינה
ג נצח
י יסוד

ז חכמה, חסד

ת הוד (ת' הוא ה' בגימטריה קטנה עם הכולל)

ג' תיבות מאת בני חת כנגד גבורה. וכאומרו, על דרך המדרש הנ"ל, כל מי שמברר השגחתו הפרטית של צדיק כאילו ברר עשרת הספירות הק' שהם השתלשלות השגחת ה' על הצדיק.

ועוד יש לומר על דרך הרמז ירמזון אַרְבַּע מַאֲת שְׁקָל-כֶּסֶף, שראה אברהם בעיני רוחו את עשו בא כנגד יעקב וארבע מאות איש עמו, וע"י אַרְבַּע מַאֲת שְׁקָל כֶּסֶף קנה פדיון כופר נפשו

לעומקו של מקרא חיי שרה

שלאחריה. והמילה שלאחריה תתחבר עם הפסוקים הבאים.

וכאומר: ג'ה'נ'ה ב'ר'ך א'ת א'ב'ר'ה'ם, ובמה ברכו, בבן שכן כ"ל בגימטריה'ה הוי ג', והמילה בכ"ל בגימטריה ב"ן, וצריך להשיאו אשה ולכן מיד סמיך ליה - וי'אמר א'ב'ר'ה'ם א'ל-ע'ב'דו' וגו' א'שר ל'א-ת'קח א'שה ל'ב'ני מ'ב'נות ה'פ'נ'ע'ני וגו'.

ולעומקו של מקרא, ועל דרך הסוד, המילה כל היא כינוי למידת היסוד המשיקה למלכות, כמבואר בספר שערי אורה (לר' יוסף ג'יקיטאלי, מתלמידי הרמב"ן) ולכן תיקרא גם המלכות במידת כל, ורמז כאן שיהיה אברהם מודיע מלכות ה' בעולם. ככתוב פי כל בשמים ובארץ, לך ה' הממלכה וגו' (דה"א כט, יא). (וכמפורט בלעומקו של מקרא לפרשת לך לך).

זה שאמר וה' ב'ר'ך א'ת א'ב'ר'ה'ם בכל. שבירכו שתהיה מידת המלכות מתפרסמת על ידו. וכמבואר לקמן בפס' הבא.

ואשר על כן נקבעה מערת המכפלה בקרית ארבע כנגד ארבע עולמות שזכה בהם אברהם לו ולשרה לבנו ולנכדו, היא חברון המחברת בין ישראל לאביהם שבשמים, דרך ארבע עולמות.

וי'אב'ר'ה'ם ז'מן ב'א ב'י'מ'ים וי'ה'נ'ה ב'ר'ך א'ת-א'ב'ר'ה'ם ב'פ'ל (כד, א)

לפשוטו של מקרא, פירש רש"י ב'פ'ל עולה בגימטריא בן, ומאחר שהיה לו בן, היה צריך להשיאו אשה.

ובזה ינתן טעם לסמיכות פסוק זה לשאחריו: וי'אמר א'ב'ר'ה'ם א'ל-ע'ב'דו' וגו' א'שר ל'א-ת'קח א'שה ל'ב'ני מ'ב'נות ה'פ'נ'ע'ני וגו'. וכן מעיר השפתי חכמים במקום: דאם לא כן מה ענינו לכאן.

ועל דרך הצח, ולתפארת פירושו של רש"י, יש לומר כי ידויקו דבריו מטעם הטיפחא אשר במילה אברהם. ג'ה'נ'ה ב'ר'ך א'ת א'ב'ר'ה'ם, וטיפחא הוא טעם מפסיק, והוא מעין הפסקה קלה לומר שהמילה א'ב'ר'ה'ם המוטעמת בטיפחא, לא בהכרח מחוברת עם המילה

לעומקו של מקרא חיי שרה

ויש לשאול, הרי סוף סוף כבר הרגיל בפי הבריות לומר ואלקי הארץ. והוא מורה על מלכותו והשגחתו ית' בארץ. וכיצד ישנה מן ההרגל לומר עתה כמאז רק אלקי השמים.

ואע"פ שאז עדיין לא הורגל בפי הבריות, אבל עתה, על כל פנים הוא כבר מורגל בפייהם כאלקי הארץ. ולכאורה יש כאן כמין המעטה בשבחי הקב"ה. ולא יתכן שאברהם עצמו ימעט בשבחו של מקום, ובעיקר במלכותו ית' בארץ.

ובשימת לב, והתבוננות בדברי אברהם יש לומר שאכן אין הוא ממעט בשבחו של מקום, ואע"פ שלא אמר בפירוש אלקי הארץ מכל מקום אין הוא מחסיר חלילה בשבח המלכות והשגחת השם בארץ, אלא אדרבה, בדבריו הוא שוזר את שבח ההשגחה, ואת תוקף מלכותו יתברך בארץ.

ויודגש בדבריו תוקף ההשגחה והמלכות באומר:

ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לְקַחְנִי מִבֵּית אֲבִי וּמֵאֶרֶץ מוֹלַדְתִּי וְאֲשֶׁר דָּבַר-לִי

ומלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיע. וזה שאמר וְאֲשַׁבֵּיעַךָ בַּה' אֱלֹקֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹקֵי הָאָרֶץ. (כד, ג'). ופירש רש"י וְאֱלֹקֵי הָאָרֶץ שהרגיל מלכותו בפי הבריות. וכדלקמן.

ואין מלך בלא עם, ועתה העת ליצירת העם שימליכוהו, ולכן מיד וַיֹּאמֶר אֲבֹרָהֶם אֶל-עַבְדּוֹ וְגו' אֲשֶׁר לֹא-תִקַּח אִשָּׁה לְבְנֵי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי וְגו'.

ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לְקַחְנִי מִבֵּית אֲבִי וְגו' הוּא יִשְׁלַח מַלְאָכָו לְפָנָיָהּ וְלִקְחַתָּ אִשָּׁה לְבְנֵי מִשָּׁם. (כד, פסוק ז')

אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם. פירש רש"י ולא אמר ואלהי הארץ, ולמעלה אמר ואשביעך בה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ. אמר לו: עכשיו הוא אלהי השמים ואלהי הארץ, שהרגלתיו בפי הבריות, אבל כשלקחני מבית אבי, היה אלהי השמים ולא אלהי הארץ, שלא היו באי עולם מכירים בו, ושמו לא היה רגיל בארץ.

לעומקו של מקרא חיי שרה

וְאִשֶּׁר נִשְׁבַּע-לִי - עולם היצירה
הוא יִשְׁלַח - עולם העשייה.

וַיִּקַּח הָעֶבֶד עֲשָׂרָה גַמְלִים מִגַּמְלֵי
אֲדָנָיו [כד, י']

ותימה, מדוע יצטרך העבד עשרה
גמלים.

ועל דרך הסוד יש לומר שהם עֲשָׂרָה
גַמְלִים כנגד עשר ספירות הק'
בהשתלשלות ההוי"ה להשגחה פרטית,
לגמול טוב עם הבריות.

וּבְנֹת אֲנָשֵׁי הָעִיר יֹצְאֹת לְשָׂאֵב
מַיִם [כד, יג']

בשימת לב, יוצאות קרי, יוצאת
כתיב. שמכל בנות העיר חשובה רק
אחת ששקולה כנגד כולן.

וְהִיא הַנְּעוּר אִשֶּׁר אָמַר אֵלֶיהָ
הַטִּי-נָא כַדָּי וְאִשְׁתָּה וְאִמְרָה שְׁתָּה
וגם-גַּמְלֵיךְ אֲשַׁקָּה אֲתָה הַכֹּחֵת לְעֶבְדְּךָ
לִיצְחָק וּבָה אֲדַע פִּי-עֲשִׂיתָ חֶסֶד עִם-
אֲדָנִי (כד, יד')

וְאִשֶּׁר נִשְׁבַּע-לִי לֵאמֹר לְזָרְעוֹ אָתָּן
אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת הוּא יִשְׁלַח מִלְאָכָיו
לְפָנָיו וְלִקְחֹתָ אִשָּׁה לְבְנֵי מִשְׁמִם.

הרי שבפעולות אלו של הקב"ה יש
תיאור מדויק והגדרה מפורטת מה
היא כוחה של השגחה ה' ומלכותו
בעולם. אִשֶּׁר לְקַחְנִי וְאִשֶּׁר דָּבָר-לִי
וְאִשֶּׁר נִשְׁבַּע-לִי הוּא יִשְׁלַח.

היוצא מכך, איפוא, שאברהם
בדבריו הרויח שני הדברים גם יחד. גם
הדגיש ההבדל בין מה שהיה נקרא אז
ומה שהוא מורגל בפי הבריות עתה,
וגם החזיר העטרה והכבוד למי
שהכבוד שלו, לתאר אופן השגחתו
ומלכותו בעולם.

ועל דרך הרמז והסוד ירמוז כאן
להשתלשלות ההוי"ה דרך ארבע
עולמות, אצילות בריאה יצירה
עשייה, שם תוקף ההשגחה ומלכות ה'
בארץ:

אִשֶּׁר לְקַחְנִי - עולם האצילות
וְאִשֶּׁר דָּבָר-לִי - עולם הבריאה

לעומקו של מקרא חיי שרה

על עשו, כדי שיירש זרעו את שער
שונאיו.

**וְהָאִישׁ מִשְׁתַּאֵה לָהּ מִחֲרִישׁ לְדַעַת
הַהֲצִלִית ה' דְּרָפוּ וּגו'. [כד, כא']**

תימה, הרי התקיימו הסימנים, ומדוע
משתאה ההצליח וכו', אלא הדגש על
לָהּ. מִשְׁתַּאֵה לָהּ. לדעת האם אינה
חגרת או סומא וכו', כדאמרו ששאל
שלא כהוגן.

**וַיְהִי | כִּרְאֵת אֶת-הַנְּזָם וְאֶת-
הַצְּמִדִים עַל-יְדֵי אַחֲתוֹ וּכְשִׁמְעוּ
אֶת-דְּבָרֵי רַבֵּקָה אַחֲתוֹ לְאֹמֵר כֹּה-
דַּבֵּר אֵלַי הָאִישׁ וַיָּבֵא אֶל-הָאִישׁ
וַהֲנֶה עֲמִד עַל-הַגְּמָלִים עַל-הָעֵינַן.
[כד, כט'-ל']**

לכאורה נראין הפסוקים שלא כסדר.
שקודם היה לו לומר וַיְהִי | כִּרְאֵת אֶת-
הַנְּזָם וְאֶת-הַצְּמִדִים עַל-יְדֵי אַחֲתוֹ
וּכְשִׁמְעוּ אֶת-דְּבָרֵי רַבֵּקָה אַחֲתוֹ לְאֹמֵר
כֹּה-דַּבֵּר אֵלַי הָאִישׁ, ורק אחרי כן
לומר וַיָּרֶץ לָבֹן אֶל-הָאִישׁ הַחוּצָה אֶל-
הָעֵינַן.

הֲטִי-נָא כְּדָךְ.

יש ליתן טעם בסימן זה שמסר
אליעזר. מה היא הטיה זו. וכמבואר
ברש"י לקמן (כד, כד) והעולה
מלעומקו של מקרא שם, שזה הסימן
היה מסור בידו של אליעזר: אם תטה
כדה, יש בה מידת ההטיה, הכוללת ג'
מידות הנצרכות לביתו של אברהם:
מידת ההכנעה והענוה, יראת שמים
וגמילות חסדים. וכמו שאמרו [ראש
השנה יז] רב חסד - מִטָּה כלפי חסד.
(ועיין עוד לקמן פסוק סד סה באורך).

**אֲתָהּ הַכֹּחֶתָ לְעַבְדְּךָ לִיצְחָק [כד, יד']
לעבדך - אליעזר, לאדוני ליצחק. אֲתָהּ
הַכֹּחֶתָ קרי ביה: אָתָּה בעל הכחות כולן.
ומכחך נתת לי, עבדך, ולאדוני ליצחק.**

**וּכְדָה עַל-שְׂכָמָה: וְהַנְּעֹר [כד, טו-
טז']
למפרע יקרא: וְהַנְּעֹר שְׂכָמָה עַל
וּכְדָה, לרמוז שעתידה ללדת את יעקב,
שישלח את הנער הוא בנו יוסף שְׂכָמָה.
והוא יעקב יִוָּתֵר לבדו לכדו, להתגבר**

לעומקו של מקרא חיי שרה

מפרש רש"י וְאָבָא הַיּוֹם. היום יצאתי והיום באתי, מכאן שקפצה לו הארץ. אמר רבי אחא, יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים, שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה, והרבה גופי תורה לא נתנו אלא ברמיזה.

לפשוטו של מקרא שיחתו של אליעזר הנכפלת בתורה - יפה יותר מתורתן של בנים הנכתבת רק ברמזים.

ולעומקו של מקרא, ועל דרך הצח והלשון, יבואר בדרך אל תקרי. אל תקרי יותר מ - , במ' היתרון, אלא במ' יחס. במובן של מְתוּדָּה.

וכה תיזכר: יפה שיחתן של עבדי אבות מתוך תורתן של בנים.

עבדי אבות הוא האדם העומד בתפילה, ויפה שיחתו לפני המקום כשהוא מתפלל מתוך לימוד התורה הק'. שהעומד בתפילה הוא כעבד, והלומד תורה הוא כבן. ותפילת העבד יפה כשהיא באה מתוך כח התורה של היותו בן.

ויש לומר שאכן, בתחילה שמע אחר כך ראה ורק אחרי כן רץ. ומדוע נכתב בסדר הפוך, לומר לך מה שהדריך וזרו את ריצתו זה מה ששמע וראה, וכל משך ריצתו היו הנזם והצמידים לנגד עיניו ודברי אחותו מהדהדים באזניו.

וַיֹּאמֶר בּוֹא בְרוּךְ ה' (כד, לא')

תימה, מה יש לו ללבן הרשע לומר בְרוּךְ ה' ולהודות במציאותו ית'.

ויש לומר שאכן, כאן גילה לבן את תוקף גבהות לבו ותוקף כיעור גאותו. שהרי יודע היה שאליעזר בא מכנען המקולל, ארור כנען וכו'. וגם אברהם אמר לו בני ברוך ואתה ארור, ואין ארור מִדְּבַק בברוך. ואף על פי שהיה יודע שהוא ארור קראו בְרוּךְ ה'. ובזה רצה להמריד עבד על אדונו.

וְאָבָא הַיּוֹם אֶל-הַעֵינָן (כד, מב')

לעומקו של מקרא חיי שרה

להזכיר חיבתן של ישראל שהם נוטריקון: יש ששים רבוא אותיות לתורה לפתוח לפניהם שערי תפילה.

ועוד, שתהא זכות התורה עומדת להם לבני ישראל בעת עליית תפילתם אל כסא הכבוד.

והיינו כדלעיל, בפרשתנו: יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתוך תורתן של בני.

וְאִשָּׁם הַנְּזָם עַל-אִפְּהָ וְהַצְּמִידִים עַל-יְדֵיהָ [כד, מז']

פירש רש"י בפסוק כב': ושני צמידים. רמז לשני לוחות מצומדות: עשרה זהב משקלם. רמז לעשרת הדברות שבהן. ולכאורה יש לשאול הרי אין שני הלוחות ועשרת הדברות לפשוטו של מקרא, ומדוע פירש כן.

אלא לעומקו של מקרא יתפרש היטב הלפשוטו של מקרא. שכן כתוב כאן וְאִשָּׁם הַנְּזָם עַל-אִפְּהָ וְהַצְּמִידִים עַל-יְדֵיהָ. וְאִשָּׁם כתיב ללא יו"ד. וקרי ביה: וְאִשָּׁם. וכפי אמרו במסכת ברכות לב, מי גרם להם שעשו את העגל, כסף

והיינו: יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתוך תורתן של בני.

ובכך יתבאר פירוש רש"י בפרשת בהעלתך (פרק ה, פסוק יט):

וְאִתְּנָה אֶת הַלְוִיִּם נְתֻנִים לְאֶהֱרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעֹבֵד אֶת עֲבֹדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶהֱל מוֹעֵד וּלְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה בְּבִנְיָ יִשְׂרָאֵל נֶגֶף בְּגֹשֶׁת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הַקֹּדֶשׁ (ח, יט')

פירש רש"י בפסוק הנ"ל בשם המדרש רבה, שמתוך חיבתן של ישראל כפלן חמש פעמים בפסוק אחד כנגד חמישה חומשי תורה.

כן על דרך הצח יכוון הפסוק שיפה עבודת ה' מתוך לימוד תורה.

ולעומקו של מקרא יאמר שעל כן אנו מזכירין שם ישראל כמה פעמים [ויש שמזכירין חמש פעמים] בְּגֹשֶׁת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הַקֹּדֶשׁ בתפילת שמונה עשרה:

צור ישראל קומה בעזרת ישראל ופדה כנאמך יהודה וישראל [ונאמר: גאלנו ה' צבאות שמו קדוש ישראל] ברוך אתה ה' גאל ישראל.

לעומקו של מקרא חיי שרה

מלאכים, אחד להנחותו בדרך, ואחד להוציא משם את רבקה.

ועוד יש לומר לעומקו של מקרא, שלכן יש ג' פסוקים להורות שהיו ג' מלאכים. אחד להנחותו בדרך, אחד להוציא את רבקה ואחד להצילו מיד בתואל, הוא המלאך שהחליף את צלחתו עם הרעל, בצלחתו של בתואל, כמובא ברש"י, ועל ידי כך שבתואל נסתלק לא היה מה שיעכבו עוד אצלם.

ועל דרך הצח והרמז, אלו ג' מלאכים היוצאים מן הפסוקים ויטש ויטש שבפרשת בשלח, (יד, יט-כא), והם מע"ב שמות השם.

ובאמרו הוא ישלח מלאכו רמז למלאך הנקרא בשם מיה ר"ת הוא ישלח מלאכו, בסדר הפוך.

ובאמרו (ויישם) ויושם לפניו לאכל, (כד, לג') רמז למלאך שהחליף הצלחות הנקרא ייש, הוא השם הכ"ב מתוך ע"ב שמות [לפי שיטה שלישית כמבואר בפרשת בשלח] שכן ויושם - ויישם כתיב.

וזה שהרביתי להם כנאמר ודי זהב. ומהעגל נסתובב שבירת הלוחות. וכאמרו: ואשם הנזם על-אפה והצמידים על-ידיה שנשתברו הלוחות ועשרת הדברות פרחו באויר. לכן פירש רש"י וצמידים רמז לשני לוחות מצומדות, עשרה זהב משקלם. רמז לעשרת הדברות שבהן.

ויתן תבן ומספוא לגמלים ומים לרחץ רגליו ורגלי האנשים אשר אתו. (כד, לב)

האנשים אשר אתו. בתחילה לא הוזכרו האנשים כלל, ואח"כ הוזכרו רק ג' פעמים כאן, ובפס' נד, ובפס' נט. ואחרי כן שתק קרא מהם, כאילו נעלמו ואינם. ולא הוברר מי הם ומתי נתלוו אליו ומתי הסתלקו ממנו.

ולעומקו של מקרא יש לומר שהם המלאכים ששלח אברהם עם אליעזר, כאמרו הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני משם (לעיל פס' ז').

וכן ידויק מהמדרש רבה שבאמרו הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני משם שלח עמו אברהם שני

לעומקו של מקרא חיי שרה

שבמילה וַיֹּאמֶר, (שהוא מעין הפסקה קלה) וכן טעם האתנחתא שבמילה אֵלַי, (שהוא גם מעין הפסקה) יוכיחו על הדו-שיח הנוקב שהיה ביניהם: וַיֹּאמֶר אֵל אֲדֹנָי אֵלַי, כלומר אליעזר אומר אֵלַי, וַיֹּאמֶר אברהם - אֵלַי ! אֵלַי וְלֹא אֵלֶיךָ!

וכאומרו: יצחק נשאר במשפחתי ולא יהיה עמך לעולם. באשר אתה ארוך והוא ברוך ואין ארוך מַדְבֵּק בברוך.

וְעַתָּה אִם-יִשְׁכַּם עֲשִׂים חֶסֶד וְאַמֶּת
אֶת-אֲדֹנָי הַגִּידוּ לִי וְאִם-לֹא הַגִּידוּ
לִי וְאִפְנֶה עַל-יָמִין אֲוֵ עַל-שְׂמָאל.
(כד, מט').

יש ליתן טעם לאומרו וְעַתָּה אִם-
יִשְׁכַּם עֲשִׂים חֶסֶד. מאי יִשְׁכַּם.

ולעומקו של מקרא יש לומר שנקט בלשון זאת להזכיר זכות אברהם שהתחסד עם קונו ונאמר בו (כב, ג') וַיִּשְׁכַּם אַבְרָהָם בַּבֶּקֶר, לעשות רצון אביו שבשמים. ועל דרך לשון נופל על לשון. אִם-יִשְׁכַּם בזכות של וַיִּשְׁכַּם.

ובאמרו הַתְּלִכִי עִם-הָאִישׁ הַזֶּה (כד, נח) רמז למלאך כלי, האומר לה לְכִי.

וַיֹּאמֶר אֵל אֲדֹנָי אֵלַי לֹא תִלְךְ
הָאִשָּׁה אַחֲרַי (כד, לט')

אֵלַי. פירש רש"י : אֵלַי כתיב, בת היתה לו לאליעזר, והיה מחזור למצוא עילה שיאמר לו אברהם לפנות אליו להשיאו בתו, אמר לו אברהם, בני ברוך ואתה ארוך, ואין ארוך מדבק בברוך.

ולעומקו של מקרא נרמזה שיחה זו בין אברהם ואליעזר בפסוק עצמו. שכן בהמשך (פס' מ') אומר אליעזר וַיֹּאמֶר אֵל-אֲדֹנָי אֵלַי לֹא-תִלְךְ הָאִשָּׁה אַחֲרַי: וַיֹּאמֶר אֵלַי ה' אֲשֶׁר-הִתְּהַלַּכְתִּי לְפָנָיו יִשְׁלַח מַלְאָכּוֹ אַתְּךָ וְהַצְּלִים דְּרָכְךָ וְלִקְחַת אִשָּׁה לְבָנִי מִמִּשְׁפַּחְתִּי וּמִבֵּית אָבִי:

שבפשטות באומרו וַיֹּאמֶר אֵלַי, כוונתו ואברהם אמר אֵלַי את הדברים הבאים: ה' אֲשֶׁר הִתְּהַלַּכְתִּי לְפָנָיו יִשְׁלַח מַלְאָכּוֹ וגו'. אך טעם הטיפחא

לעומקו של מקרא חיי שרה

ולהיות אדוניו של אליעזר. שנאמר
וַתְּהִי אִשָּׁה לְבֶן-אֶדְוִיָּה. אל תקרי לְבֶן-
אֶדְוִיָּה, אלא לְבֶן - אֶדְוִיָּה. שעל ידי
רבקה ירצה לירש את כל רכושו של
אברהם.

לֹא נוֹכַל דִּבֶּר אֵלַיָּה רַע אוֹ-טוֹב

יש ליתן טעם מאי רַע אוֹ-טוֹב. וי"ל
כי כך אמר להם:

לֹא נוֹכַל דִּבֶּר אֵלַיָּךְ רַע, שלא לקחת
את רבקה עמך, כי מביישת היא
אותנו במעשי החסדים שלה שהשקתה
גמליך, ולא נוכל דבר אליך טוב
שאמרת אם ישכם עושים חסד וגו'.

וַיִּבְרְכוּ אֶת-רַבְּקָה וַיֹּאמְרוּ לָהּ
אֲחֵתָנוּ אַתְּ הִנִּי לְאֵלַיִךְ רַבָּה
וַיִּירָשׁ זַרְעָךָ אֶת שְׂעֵר שׁוֹנְאִיו (כד,
'ס)

תימה, מה ללבן הרשע לברך את
רבקה שתהיה אלפי רבבה, ועוד
שיירש זרעה את שער שונאיו, והלא
הוא עצמו שער שונאיו, ונראה שמקלל

ועוד רצה לומר אם-יְשַׁכֶּם אם יש
בכם. אצל רבקה נראה בעליל כי כל
ישותה היא ישות של חסד. ואתם, אם
גם בכם יש קורטוב של חסד, אף כי
לא תמצא ישות של חסד בקרבכם.

וַיַּעַן לְבֶן וּבְתוּאֵל וַיֹּאמְרוּ מַה' יֵצֵא
הַדְּבָר לֹא נוֹכַל דִּבֶּר אֵלַיָּךְ רַע אוֹ-
טוֹב

מה' יֵצֵא הַדְּבָר. (כד, נ').

תימה, מה יש להם לרשעים להודות
שמה' יצא הדבר. אלא לפי שלעיל
מיניה בפסוק הקודם אמר להם אליעזר
וְעַתָּה אִם-יְשַׁכֶּם עוֹשִׂים חָסֵד וְאַמַּת
אֶת-אֶדְוִי הַגִּידוּ לִי וְגו', נזעקו לבן
ובתואל, רק לא תאמר שאנו עושים
חסד. שכן דרכם של רשעים שעדיף
להם להודות שמה' יצא הדבר מאשר
להודות שעושים חסד.

הִנֵּה-רַבְּקָה לְפָנַי קָח וְלֵךְ וַתְּהִי
אִשָּׁה לְבֶן-אֶדְוִיָּה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה'
[כד, נא']

לְבֶן-אֶדְוִיָּה.

כאן רמז הכתוב מאוויי לבו הרשע של
לבן, לרשת את כל רכושו של אברהם.

לעומקו של מקרא חיי שרה

שְׁעַר אֲיָבִיּוֹ, וכאן נתברכה רבקה וַיִּירָשׁ זָרְעָהְ אֶת שְׁעַר שְׁנָאָיו.

וי"ל שלפי העניין נשתנתה הברכה. שכן לבן שהוא בלעם, אינו רק בכלל אֲיָבִיּוֹ של זרע אברהם. אלא הוא ראש וראשון לכל שְׁנָאָיו. ולכן נתברכה רבקה וַיִּירָשׁ זָרְעָהְ אֶת שְׁעַר שְׁנָאָיו. ובזה ינתן טעם מדוע בפר' תולדות נאמר וַיַּעֲתֶר לוֹ ה' (כה, כא). ופירש רש"י וַיַּעֲתֶר לוֹ ולא לה. שאין דומה תפלת צדיק בן רשע לתפלת צדיק בן צדיק.

ושמא יש לומר שכוונתו בזה שלא יאמרו שִׁמְבַרְפֵּת לבן הרשע נתעברה.

ועוד יש לומר שבזה נתקיימה קצת מחשבתו הרעה לקללה שתהיה עקרה. לצרף מחשבתו על כל פנים קצת למעשה.

ועל דרך הצח, מה שברך יעקב ליוסף, (מט, כו) בְּרַכְתָּ אָבִיךָ גְּבִירוֹ עַל-בְּרַכְתָּ הוֹרִי, הרי אלו המלים מתאימות לרבקה לאומרם ליצחק, שְׁבַרְכְתָּ אָבִיךָ שנתברך מפי השכינה, (כב, יז) כִּי בָרַךְ אֲבִיךָ וְהִרְבֶּה אֲרָפָה אֶת זָרְעֶךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכַחֲזוֹל אֲשֶׁר עַל שִׁפְתֵי הַיָּם גְּבִירוֹ עַל-בְּרַכְתָּ הוֹרִי

את עצמו. ועוד שהרי מֵעֵין זו הברכה ברך הקב"ה את אברהם, לאחר העקידה [כב, יז]: וַיִּירָשׁ זָרְעָהְ אֶת שְׁעַר אֲיָבִיּוֹ, ומנין לו ללבן הרשע לדעת נוסח הברכה.

ולעומקו של מקרא יש לומר כפי שנאמר בתנחומא (בראשית) שלבן הוא בלעם. ולבן רצה לקללה כפי שבלעם רצה לקלל את ישראל. והקב"ה הפך לו את הקללה לברכה, כפי שעשה לבלעם.

ומה רצה לקללה, לומר לה רבקה את היי עקרה. ובא המלאך וישמו הַנְּיָי, והוא אחד מע"ב שמות הק' היוצאים מפסוקים ויסע ויבא ויט (בשלה י"ד, יט-כא), והפך את הקללה לברכה ויצא מפיו אֶת הַנְּיָי לְאֵלֵי רַבְּקָה.

ובזה יובן כיצד זה ידע לבן הרשע מִטְבֵּעַ הברכות שבירך הקב"ה את אברהם. שהרי אלו הם דברי המלאך שהפך הקללה לברכה, ואָמון הוא המלאך הַנְּיָי אצל ברכותיו של הקב"ה. וְהַוִּינֵן בָּהּ, מדוע שינה המלאך ממטבע הברכה שנתברך אברהם. שכן אברהם נתברך במטבע וַיִּירָשׁ זָרְעָהְ אֶת

לעומקו של מקרא חיי שרה

שייַרש גם את בכורתו וגם ברכתו של עשו.

שברכוני אַחַתְּנוּ אֶת הַנִּי לְאֵלֶיךָ רַבָּה.

ועל דרך הצח יאמר: מאי שַׁעַר, הוא שנאמר בעשו [פר' תולדות] פָּלוֹ כְּאֵדֶרֶת שַׁעַר. אל תקרא שַׁעַר אלא שַׁעַר. וכן אל תקרא פָּלוֹ אלא פָּלוֹ, שֶׁפָּל אלוֹפּוֹ וְאֵדִירָיו של עשו, יפלו ויִכְלוּ לפני יעקב כברכתו של לבן, וכנבואת ישעיהו [י' לד'] וְהִלְבֵּנוּן בְּאֵדִיר יַפּוֹל. ואל תקרא לבנון אלא לבן.

ושמא יש לומר שכן שמע יעקב את אמו כך אומרת לאביו, וכמו שמובא בגמרא (סוכה נו עמ' ב') שותא דינוקא בשוקא, דאבוה או דאימיה.

ובא יעקב לחזק את דברי אמו, שלא יהיה בברכתו ליוסף בנו שמץ מנהו מדברי לבן לרבקה.

וכאומרו: וייַרש זרעך יעקב את שַׁעַר עשו וכן את שער כל שְׁנָאָיו.

ועוד י"ל, שרצה לבן לקללה בקללת ייַרש הַצְּלָצֵל, כמובא בפרשת כי תבוא: פָּל-עֶצְוֶךָ וּפְרִי אֲדָמְתְּךָ ייַרש הַצְּלָצֵל ופירש רש"י שם: יעשנו הארבה רש [עני] מן הפרי, ורצה לכוון בזה שיתמעט פרי בטנה במקום אשר ברך ה' לאברהם ארבה את זרעך, וכשם שהפך ה' לבלעם את הקללה לברכה, כן כאן, שהרי אמרו במדרש תנחומא בלעם הוא לבן, הפך הקב"ה את הקללה לברכה ושם בפיו של לבן ברכה לרבקה וליעקב בנה: שייַרש את שַׁעַר עשו שונאו. ונאמר ייַרש בשני יוד"ן,

וישְׁלַח אֶת-רַבֵּקָה אֶחְתָּם וְאֶת-מִנְקֵתָהּ וְאֶת-עֶבֶד אַבְרָהָם וְאֶת-אֲנָשָׁיו: ויַבְרְכוּ אֶת-רַבֵּקָה וַיֹּאמְרוּ לָהּ אַחַתְּנוּ אֶת הַנִּי לְאֵלֶיךָ רַבָּה וייַרש זרעך את שַׁעַר שְׁנָאָיו [כד, גט'-ס']
וְאֶת-אֲנָשָׁיו, אֶת שַׁעַר שְׁנָאָיו.

אנשיו אלו המלאכים כפי שנתבאר בלעומקו של מקרא, ובסדר היפוך

לעומקו של מקרא חיי שרה

אלא יש לומר לעומקו של מקרא שהקב"ה השיא את עיניהם בעל כרחם כדי שיראו את מראה ההוד הנורא הזה. רבקה ראתה יראה צדיקות חמלה [שנאמר ויאהבה] קדושה, שהם ראשי תיבות יצח"ק, ויצחק ראה גמילות חסדים מעשים טובים לב טוב יראת שמים מידות טובות, שהם ר"ת גמלי"ם.

וַתֵּשֶׂא רִבְקָה אֶת-עֵינֶיהָ וַתֵּרָא אֶת-
יִצְחָק וַתִּפֹּל מֵעַל הַגָּמֶל (כד, כד)

וַתִּפֹּל מֵעַל הַגָּמֶל. פירש"י לפשוטו של מקרא, השמיטה עצמה לארץ, כתרגומו וְאַתְרַכִּינָה. הטתה עצמה לארץ, ולא הגיעה עד הקרקע, כמו הטי נא כדך, (לעיל כד, יד) ותרגומו אַרְכִּינִי, ויט שמים (שמואל ב כ, י). וארכין, לשון מוטה לארץ. ודומה לו פִּי-יִפֹּל לֹא-יוֹטֵל פִּי-ה' סוּמְךָ יָדוֹ (תהלים לז, כד) כלומר אם יטה לארץ לא יגיע עד הקרקע עכ"ל רש"י.

ולעומקו של מקרא ובשימת לב לג' הדוגמאות שבפירושו, הטיה הכד, הטיה שמים, הטיה הגוף עד הארץ

האותיות אנשיו הם שנאיו. כאן גילה לבן את דעתו שְׁשָׁנִי עליו כל דבר שבקדושה. שנאמר את שער שנאיו. שנאיו של לבן הם אנשיו של אברהם ואליעזר. אמר שנאיו של זרעה והתכוון לשנאיו שלו. זה שנאמר ארמי אוכד אבי זה לבן, הוא בלעם שונאם של ישראל, כפי שנדרש במדרש תנחומא.

וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בְּשׂוּדָה לַפְּנֹת
עָרָב וַיֵּשֶׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה גַמְלִים
בָּאִים וַתֵּשֶׂא רִבְקָה אֶת-עֵינֶיהָ
וַתֵּרָא אֶת-יִצְחָק וְגו' (כד. סג-סד)

יש ליתן טעם למה שהדגישה התורה מה כל אחד ראה בנשיאת עיניו. וַיֵּשֶׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה גַמְלִים בָּאִים וַתֵּשֶׂא רִבְקָה אֶת-עֵינֶיהָ וַתֵּרָא אֶת-יִצְחָק.

ועוד, שהרי הכתוב מעיד שרבקה צנועה היתה, שנאמר וַתִּפֹּל מֵעַל הַגָּמֶל, וַתִּקַּח הַצְּעִיף וַתִּתְּכֶס. ומה לה לשאת עיניה למרחוק. וכן יצחק עולה תמימה, מה לו לשאת עיניו למרחוק.

לעומקו של מקרא חיי שרה

דרשת ותקח הצעירה ותתקס

ותאמר אל-העבד מי-האיש הלזה
ההלך בשדה לקראתנו ויאמר
העבד הוא אדני ותקח הצעירה
ותתקס: (כד, סה)

ותקח הצעירה.

יש ליתן טעם ללקיחה זו. שהיה לו
לומר ותתקס בצעירה. ומאי ותקח.

ויש לומר בהמשך לפסוק הקודם
וביאורו: משראתה את יצחק וידעה כי
הוא אדוניה, ותקח, לקחה מיצחק את
אור הצדיקות הענוה והיראה וצירפה
אותם יחד עם מידותיה. ולכן ותפל
מעל הגמל, שהפילה מידתה והפכה
להיות מנותנת למקבלת. כי גמל
פירושו גומל לאחרים. ומעתה היא
מקבלת ונגמלת מהאור של יצחק.

ותקח הצעירה.

עוד יש ליתן טעם מה הוא הצעירה
ב"ה" הידיעה. ולא שמענו קודם לכן
על צעירה ידוע.

ולא עד בכלל, יאמר, (וכנ"ל בפסוק
שזה הסימן היה מסור בידו של
אליעזר אם תטה כדה, יש בה מידת
ההטיה, הכוללת ג' מידות הנצרכות
לביתו של אברהם: מידת ההכנעה
והענוה, יראת שמים וגמילות
חסדים.

הכנעה וענוה כנגד ותפל מעל
הגמל, וכפירש"י שהטתה עצמה
לארץ.

יראת שמים כנגד ויט שמים
(שמואל-ב כ, י')

גמילות חסדים כנגד כפי-יפל לא-
יוטל כפי-ה' סומך קדו. והיא מידה
כנגד מידה, מה ש ה' סומך קדו הוא
כנגד מה שהאדם סומך וגומל חסד
לזולתו, עד כפי-יפל לפניו לסעדו
ולתומכו, ולכן לא-יוטל לתהומות ארץ
כפי-ה' סומך קדו. וכפי שאמרו כנ"ל
[ראש השנה יז]. רב חסד - מטה
כלפי חסד.

וכאן מודיע הכתוב כי לא רק מידת
הענוה והחסד בעניין הנצרך יש לה,
אלא זו מידת היראת שמים של רבקה
שתמיד מטה עצמה כלפי זולתה
וביותר עתה כלפי בעלה.

לעומקו של מקרא חיי שרה

וַתִּתְּקַס שכתוב ברבקה וַתִּקַּח הַצְּעִירָה **וַתִּתְּקַס** הוא מְעַטָּה **הָאֵהָבָה**, **אֵהָבָה** ה'. עיין שם באריכות.

וְנוֹסֵף כאן על כל הנ"ל, **שֶׁהִתְקַסְתָּה** **בְּמִידוֹתָיו** הנ"ל של יצחק, להגן מפני האור הגדול שנתגלה עליו מעת העקידה. ועל ידי **הַצְּעִירָה** הנ"ל לבשה רוח הקדש ורוח נבואה כשרה אמנו. **וְעֵינָיו עוֹד** לגבי הכיסוי הרביעי הוא מעטה התשובה והגאולה כמפורט בסוף הגליון **בהפטרָה**.

וּבְשִׁימַת לֵב לפירוש רש"י שהטתה עצמה לא עד הקרקע, משמע שאין זו נפילה **בְּמוֹבֵן הַרְגִיל**, כגון מְעִידָה בעל כרחו של הנופל. **אַלֵּא כְּתַרְגוּמוֹ וְאַתְרַכִּינַת**. שהטתה עצמה ולא עד הקרקע, כדי לא להפיל ארצה כל הרוחניות השמימית שהשיגה מאור פניו של יצחק. וכדי להעלות את הארציות השמימה.

וְעַל דְּרֹךְ הַצַּחַח והרמז יש לומר שהטייתה כלפי יצחק היתה כבר בכח הטיית הכד לאליעזר ולגמליו.

וַיִּרְמְזוּן אֵלָיו מְלִיאָה לדברי הנביא (ישעיהו, נד, יב) **וְשָׁמְתִי פְּדָד**

וְלְעוֹמְקוֹ שֶׁל מִקְרָא ועל דרך הצחח, יאמר, שנקט הכתוב נוטריקון: צע"ף: צדיקות, ענוה, יראה, פילול. (פילול של כל פ"ה לך יודה והוא שיה התפילה בשדה).

וְלִכֵּן נֹאמַר בה"א הידיעה **וַתִּקַּח הַצְּעִירָה**. שלקחה כנ"ל את אותן המידות הטובות שהתגלו לה ביצחק.

וַתִּתְּקַס.

נִתְבָּאָר בארוכה **בְּלְעוֹמְקוֹ שֶׁל מִקְרָא בְּפֶר' וִירָא**, (יח, יז' שם), ענין ג' הכיסויים כנגד האור הגדול של גילוי ג' דברים: אור היראה אור האהבה אור האמונה, וקחנו משם, בענין המְכַסֶּה אני מאברהם. **וַיִּזְכָּר בְּזֹאת קִיצוֹר הַדְּבָרִים**:

הַמְכַסֶּה הנאמר באברהם הוא מְעַטָּה היראה, יראת ה'. וככתוב בהר ה' יְרָאָה.

כְּסוֹת עֵינַיִם שכתוב בְּשָׁרָה הוא מְעַטָּה האמונה. **אֲמוֹנַת ה'**. כדכתיב וַתֹּאמֶר מִי מְלַל לְאַבְרָהָם הַיִּנְיָקָה בְּנֵיִם שָׂרָה (כא, ז'), והוא מְלַל האמונה, המוציא אל הפעל את הרוח ממללא אשר טבע בנו הקב"ה.

לעומקו של מקרא חיי שרה

יש לשאול, מה תלמוד לומר בְּנוֹ, שאין ת"ל בְּנוֹ, שאנו יודעים שהוא בנו של אברהם ומה ת"ל בְּנוֹ.

ולעומקו של מקרא יש לומר שהקב"ה קרא לו בְּנוֹ, מחביבות שחבבו. וזה הפשט וַיִּבְרָךְ אֱלֹהִים אֶת-יִצְחָק בְּנוֹ.

ולכן ממשיך הפסוק וישב יצחק עם באר לחי ראי, כאילו הכתיב עליו הקב"ה וישב יצחק עם אביו האלקים שהתגלה בבאר לחי ראי.

וְאֵלֶּה יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אַבְרָהָם אֲשֶׁר חַי מֵאֵת שָׁנָה וְשֶׁבַע עִים שָׁנָה וְחֲמִשׁ שָׁנִים. (כה, כז')

יש ליתן טעם, מדוע אצל שרה נכתב שְׁנֵי חַיֵּי שָׁרָה (כג, א') בסיום סיכום מנין שנותיה, ואילו אצל אברהם נאמר וְאֵלֶּה יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אַבְרָהָם וגו' בתחילת סיכום מנין שנותיו.

ויש לומר שאצל שניהם נאמר שְׁנֵי להורות על שני חלקי חיים. (וכנ"ל

שְׁמֹשֶׁתֶיךָ. וכאמרו: בעבור שְׁמֹשֶׁתֶיךָ את אליעזר וגמליו של יצחק בשני כדים, תזכי שאשית ממך בן כיעקב איש תם יושב אהלים, תפארת התורה לדורותיו.

וזה כ"ד כ"ד שמשותיך. בגימ' מ"ח. שהם מ"ח דברים של קניין התורה שזכה בהם יעקב אבינו מכה הטייתה של רבקה. וכל זה רמזה התורה במילה "ותתכס": שהוא נוטריקון:

ותלבש תפארת כתר סגולה. ולכן נאמר ורבקה אוהבת את יעקב. שעל ידי תפארת התורה של יעקב התמזגו אצלה האמונה היראה והאהבה והנחילה אותם לדורות. ולכן נאמר מיד לאחר מכן (כד, טז) "וַיֵּאָהֲבֶהָ". שגם ביצחק התמזגו האמונה והיראה והאהבה, כעין "וילכו שניהם יחדיו".

וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיִּבְרָךְ אֱלֹהִים אֶת-יִצְחָק בְּנוֹ וַיֵּשֶׁב יִצְחָק עִם-בְּאֵר לְחַי רְאִי: (כה, יא')

לעומקו של מקרא חיי שרה

מתחיל החלק השני של חייהם,
לעולם הבא.

וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ יִצְחָק וַיִּשְׁמְעֵאל בְּנֵיו
אֶל-מְעַרַת הַמַּכְפֵּלָה וְגו' (כה, ח-ט').
ופירש רש"י יִצְחָק וַיִּשְׁמְעֵאל מִכֵּאן
שעשה ישמעאל תשובה, והוליד את
יצחק לפניו, והיא שִׁיבָה טובה שנאמר
באברהם.

ועל דרך הצח, אל תקרי שִׁיבָה טובה
אלא שִׁיבָה טובה. שהשיב נשמתו
לבוראו בדרך טובה, זה שכתוב וַיָּמָת
אֲבָרָהָם בְּשִׁיבָה טוֹבָה זָקֵן וְשָׁבַע
וַיֵּאָסֶף אֶל-עַמּוּיו.

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׁמָעֵאל בְּשִׁמְתָם
לְתוֹלְדֹתָם בְּכֹר יִשְׁמָעֵאל נָבִית
וְקִזְר וְאֶדְבָּאֵל וּמִבְשָׁם: (כה, יג)

על דרך הרמז ירמזון אֵלֶּיךָ מְלִיא
לדרך לימוד התורה הק'. כדרך
שבקש אברהם (בפרשת לך לך יז, יח)
וַיֵּאמֶר אֲבָרָהָם אֶל-הָאֱלֹהִים לֹא
יִשְׁמָעֵאל יִתְּנֶה לְפָנָי, ופירש רש"י

כג, א'). אצל שרה חלקה הראשון עד
שנולד יצחק וחלקה השני מלידתו עד
עקידתו, וכנ"ל. ואצל אברהם חלק
חיוו הראשון היה עד עקידת יצחק
וחלק חיוו השני היה מעקידת יצחק
ועד ראותו צאצאיו, כדי לקיים למען
יצוה את ביתו אחריו.

ואשר על כן נאמר בשרה שְׁנֵי בְּסוּף
סיכום שנותיה, כי בעקידה סיימה
שנותיה, ובאברהם נאמר שְׁנֵי
בתחילת סיכום שנותיו. כי מהעקידה
החל חלק שני של חיוו. ככתוב: וְאֵלֶּה
יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אֲבָרָהָם אֲשֶׁר חָי וְגו'.

ועל דרך הצח, אפשר לומר שנאמר
באברהם שְׁנֵי בתחילה, שכביכול
מהעקידה המשיך גם את שנותיה של
שרה, ובזה שניהם חיו כמנין שנותיו,
וכפי המדרש תנחומא דלעיל, שכך
היתה ראויה שרה לחיות עד סוף ימי
אברהם.

ועוד אפשר לומר בזה על דרך
המוסר והאמונה, שלצדיקים יש שני
חיים. חיים בעולם הזה וחיים לעולם
הבא. והעולם הזה הוא פרוזודור
לעולם הבא. לכן נאמר בסיכום שנות
הצדיק שְׁנֵי. שבסוף החיים בעולם הזה

לעומקו של מקרא חיי שרה

"לך דומיה תהילה", וכן הוא **הַמִּדְמָה** מילתא למילתא,

וּמִשָּׂא הוא **הגירסא**, הוצאת העיון אל הפועל, ומלשון משא, דיבור נבואי. כמו (זכריה יב, א') **מִשָּׂא דְבַר יְהוָה עַל יִשְׂרָאֵל**.

ועתה, יפרט הכתוב חמישה חלקי הלימוד **שלאחר העיון**: **תַּדְד וְתִימָא יְטוּר נְפִיש וְקִדְמָה** (כה, טו')

תַּדְד הוא **החידוד והפלפול**, **וְתִימָא** הוא **הצדדים השונים של הסוגיה** כאומרו אי תימא הכי ואי תימא הכי.

יְטוּר הוא מלשון **הר גבוה**, כטורוס אומנוס, שהוא תרגום להר ההר, הוא **היגיעה והעמל**,

נְפִיש הוא **התזרה על הסוגיה עוד ועוד לשון הרבה פעמים**, כי כן תרגום **נְפִיש**, מלשון ריבוי.

שם **בְּיִרְאָתָהּ**. ואין יראה בלא תורה. ולכן כאילו כתיב: **בְּתוֹרְתָהּ**.

ואשר על כן ידרשו שמות תולדותיו לדרך לימוד התורה:

נְבִיִּת וְקַנְר וְאֲדָבָאֵל וּמִבְּשָׂם כנגד פשט רמז דרש סוד.

נְבִיִּת כנגד ניב שפתים, והוא כנגד **הפשט**.

וְקַנְר מלשון קודר וחודר כחוד הסיכה והוא כנגד **הרמז**, הנוקב בכל שהוא. שרמז קל קודר וחודר ונוקב עד מעמקי המצולות.

וְאֲדָבָאֵל הוא **הדרש**, כשם שאומרים אך... עד ש... **אֲדָבָאֵל**, כאומרו: אֲדָבָאֵל עסקינן, יִדְרֵשׁ כך וכך.

וּמִבְּשָׂם הוא **הסוד** אשר מְבַשֵּׂם את העולם.

וּמִשְׁמַע וְדוּמָה וּמִשָּׂא: (כה, יד')

ועתה יפרט ג' חלקי **השתדלות האדם בלימוד התורה הק'**:

וּמִשְׁמַע הוא **שמיעת האזן**, **וְדוּמָה** הוא הוא **העיון** השקט כעין

לעומקו של מקרא חיי שרה

על הפסוק וַיִּגְדַּע וַיִּמָּת אַבְרָהָם בְּשֵׁיבָה
טוֹבָה זָקֵן וְשִׁבְעַת וַיֵּאָסֶף אֶל-עַמּוּיו.

ומה היא השיבה טובה שנאמרה
באברהם, שעשה ישמעאל תשובה,
והוליד את יצחק לפניו בקברכם את
אברהם, שנאמר וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ יִצְחָק
וַיִּשְׁמָעֵאל בְּנָיו.

לעניין כיסוי ומעטה,

התשובה והגאולה בהפטרה
לפרשת חיי שרה

וְהַמְלִיךָ דָּוִד זָקֵן בָּא בְּיָמִים
וַיִּכְסְהוּ בַּבְּגָדִים וְלֹא יָחַם לוֹ
(מלכים א, פרק א, פסוק א')

מפרש רש"י ולא יחם לו: אמרו
רבתינו (ברכות סב ב): כל המבזה
בגדים, אינו נהנה מהם לסוף, לפי
שקרע את כנף המעיל לשאול.
ומדרש אגדה: אמר רב שמואל בר
נחמני: כשראה דוד את המלאך
עומד בירושלים וחרבו בידו, נצטנן
דמו מיראתו.

וקדמה

הוא סדר הכנה והיקף הסוגיה, כאדם
המביט קדימה לראות מה יעד הליכתו.

על פני כל אחיו נפל כן יפלו לפני
הלומד כל הסוגיות שבש"ס.

וכל זאת רמז הכתוב באויבי ישראל,
שאם אתה עושה כן, אויביך נופלים
תחתיד.

וְאֵלֶּה שְׁנֵי תַיִי יִשְׁמָעֵאל (כה, יז)

יש ליתן טעם לאומרו שְׁנֵי תַיִי
יִשְׁמָעֵאל. לפשוטו של מקרא יתכוון
הכתוב לשנות חיי ישמעאל. שְׁנֵי לשון
שָׁנִים.

ולעומקו של מקרא, יִדְרָשׁ גם כאן
כאצל שרה ואברהם שְׁנֵי מלשון
שָׁנִים.

וכאומרו: נחלקו חיי ישמעאל
לשָׁנִים. החלק הראשון של חייו לפני
שעשה תשובה. והחלק השני של חייו
לאחר שעשה תשובה. וכפירוש רש"י

לעומקו של מקרא חיי שרה

אמר לו: אדם רב נפל מישראל. ומה עשה המלאך? לקח חרבו וקנחה בטליתו של דוד.

וְרָאָה דָּוִד חֲרָבוֹ שֶׁל מְלָאָךְ וְהִנֵּה מְרַתֵּת בְּכָל אֵיבָרָיו עַד יוֹם מוֹתוֹ, שְׁנֵאמַר: "וְלֹא־יִכַּל דָּוִד לְלַקֵּת לְפָנָיו לְדָרֵשׁ אֱלֹהִים כִּי נִבְעַת מִפְּנֵי חֲרָב מְלָאָךְ ה'"

וּדְרָשִׁינוּ סְמוּכִים, כתיב בסוף שמואל ב, (כד, טז) וישלח ידו המלאך | וישלם לשחתה ויגתם יהוה אל-הַרְעָה וַיֵּאמֶר לְמְלָאָךְ הַמְשַׁחֵת בְּעַם רַב עֲתָה הֲרַף יָדְךָ וְגו' וְכָתִיב "וְלֹא־יִכַּל דָּוִד לְלַקֵּת לְפָנָיו לְדָרֵשׁ אֱלֹהִים כִּי נִבְעַת מִפְּנֵי חֲרָב מְלָאָךְ ה'" ואומר הפרקי דר"א: **וְנִתְרַצִּית תְּשׁוּבָתוֹ.**

ומה כתיב בסמוך לו, והמלאך דוד זקן בא בימים ויכסהו בַּבְּגָדִים וְלֹא יָחַם לוֹ.

וּנְתַגְלַגֵּל מִכַּאן הַמַּלְכֵת שְׁלֵמָה והוא הכנה למלך משיח בן דוד לעתיד לבוא בעת הגיע הגאולה השלימה.

וְגַרְסִינוּ בַּפְּרָקִי רַבִּי אֲלִיעֶזֶר בַּפְּרָק מַג:

רבי אבהו אומר: **תַּדַּע לָךְ פַּח הַתְּשׁוּבָה**, מדוד מלאך ישראל, שנשבע הקדוש ברוך הוא לאבות הראשונים להרבות את זרעם ככוכבי השמים אשר לא יספר מרב, ובא דוד למנות מספרם, אמר ליה הקדוש ברוך הוא: דוד, אני נשבעתי לאבותם להרבות את זרעם ואתה באת לבטל את דברי - בשבילה נתנה הצאן למאכל, ובשליש שעות נפלו מישראל שבועים אלה איש, שנאמר: "ויפל מישראל שבועים אלה איש" (דברי הימים-א כא, יד).

רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: לא נפל מישראל אלא אבישי בן צרויה, שהיה שקול במעשיו הטובים כשבועים אלה איש; "אנשים" לא נאמר כאן, אלא: איש.

וְשַׁמַּע דָּוִד וְזָרַע אֶת בְּגָדָיו וְלָבַשׁ שָׂק וְאָפַר וְנָפַל עַל פָּנָיו אַרְצָה לְפָנֵי אַרוֹן בְּרִית ה' וְהִנֵּה מִבְּקֵשׁ תְּשׁוּבָתוֹ מִלְּפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאָמַר: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, אֲנִי הוּא שְׁחָטָתִי, הַעֲבֵר נָא חָטָאתִי. **וְנִתְרַצִּית תְּשׁוּבָתוֹ.**

ואמר למלאך המשחית: הרף ידי, שנאמר: "ויאמר למלאך המשחית בעם רב לך" (שם שם, טו) ומהו "רב לך"?

לעומקו של מקרא חיי שרה

והם כנגד ארבע עולמות אבי"ע:
כסות האמונה כנגד עולם העשייה
כסות היראה כנגד עולם היצירה
כסות האהבה כנגד עולם הבריאה
כסות התשובה והגאולה כנגד
עולם האצילות.

והרי כסות התשובה והגאולה.
נמצאנו למדים כח הכיסוי של
התשובה כדכתיב (תהלים לב, א')
לְדוֹד מִשְׁפִּיל, אֲשֶׁרִי נָשׂוּי פָּשַׁע פְּסוּי
תְּטַאֵה. ופירש רש"י שם: אשרי מי
שהקב"ה נושא פשע ומכסה
חטאיו.

ואמרו חז"ל (ירושלמי תענית א, א),
אין ישראל נגאלין אלא
בתשובה" וכתב הרמב"ם
(הלכות תשובה פ"ז ה"ה), וּכְבֹר
הַבְּטִיחָה תּוֹרָה וְשׁוֹף יִשְׂרָאֵל
לְעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה בְּסוֹף גְּלוּתָן וּמִיַּד
הֵן נִגְאָלִין.

ולאור כל הנ"ל יש לומר כי אור
התשובה והגאולה כה חזק שיש
לכסותו במעטה וכסות של הצפיה
לגאולה. ובזה יתבאר חיבור
ההפטרה לפרשתנו, בה מבוארים ג'
הכיסויים של אמונה יראה ואהבת
ה', כהכנה לגילוי הכסות של
התשובה והגאולה.

בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות
לטל': 052-7675895
גור-אריה צור
מודיעין עילית
ניתן להצטרף לתפוצת מייל
דוא"ל: leshem895@gmail.com